

קשב מתמשך וסימפטומים התנהגותיים
של ADHD אצל ילדים צעירים עם חשד
ללקויות למידה בהשוואה לילדים
צעירים שתפקודם רגיל

נגה שרמן וד"ר לילך שלו-מבורך
ביה"ס לחינוך, האוניברסיטה העברית

outline

- ◎ מבוא – מודל רשתות הקשב.
- ◎ רציונל המחקר.
- ◎ מטרת המחקר.
- ◎ השיטה – הנבדקים, כלים והליך.
- ◎ תוצאות:
  - > השוואה בין הקבוצות.
  - > ניתוחים על כלל המדגם.
- ◎ דיון ומסקנות.

מבוא

מודל רשתות הקשב

(Posner & Petersen, 1990)

- קשב הינו תפקוד הטרוגני המורכב ממספר תת-מערכות:
- קשב מתמשך: שמירה על מצב ערני לאורך זמן.
- הפניית קשב: הפניית קשב למיקום מסוים בשדה החזותי, באופן גלוי או סמוי, וכן ניתוק הקשב ממיקום קודם והעברתו למיקום החדש.
- בקרת קשב: התנגדות להפרעות, פיתרון קונפליקטים, תכנון, גילוי טעויות ויצירת תגובה לגירוי חדש או מסובך.

רציונל המחקר

- ◎ קשב זוהי מערכת קוגניטיבית חשובה במיוחד לצורך רכישת מיומנויות למידה רבות. (Posner & Rothbart, 2005)
מכאן, שיהיה מעניין לבדוק מערכת זו אצל ילדים עם חשד ללקויות למידה.
- ◎ נמצא כי בעיות בקשב מתמשך הן השכיחות ביותר בקרב ילדים צעירים הלוקים ב-ADHD.
(Tsal, Shalev & Mevorach, 2005)
- ◎ מערכת הקשב המתמשך נמצאת בהתפתחות מואצת בשלב טרום ביה"ס (Lin et al., 1999) ולכן מעניין לבדוק האם כבר בגיל הגן ימצאו הבדלים במערכת זו.

מטרת המחקר

- לבדוק האם ילדים צעירים עם חשד ללקויות למידה שונים מילדים צעירים שתפקודם רגיל, בשני מישורים:
  - תפקוד הקשב המתמשך.
  - סימפטומים התנהגותיים של קשב.

השיטה

הנבדקים

- קבוצת המחקר:
- 21 ילדים (17 בנים ו-4 בנות) עם חשד ללקויות למידה, הלומדים בגנים משולבים.
- ע"פ חוזר מנכ"ל (זולברג ושו"ת, 2007) תלמיד הזכאי לתוכנית שילוב הוא תלמיד בעל צרכים מיוחדים ובעל לקות משמעותית, אשר ההתנהגות המסתגלת שלו מאפשרת לו למידה, השתלבות חברתית והתמודדות סבירה בעזרת תמיכות והתאמות ייחודיות לו.
- גילאי הילדים: 5.04 - 6.88 שנים (ממוצע 5.89).

הנבדקים - המשך

- ◎ **קבוצת ביקורת:**
- ◎ 22 ילדים (10 בנים ו-12 בנות) בגן חובה.
- ◎ גילאי הילדים 4.79 - 6.45 שנים (ממוצע 5.89).

כלי המחקר והליך העברה

מבחני הקשב:

- מבחן קשב מתמשך ויזואלי. ←
- מבחן קשב מתמשך אודיטורי. 📢 📢 📢 📢
- המבחנים הועברו לילדים בגן בחדר שקט, באמצעות מחשב נייד ואוזניות.
- כל נבדק ביצע קודם את המבחן הויזואלי ולאחריו את המבחן האודיטורי, בהפרש של כמה שעות עד כמה ימים.

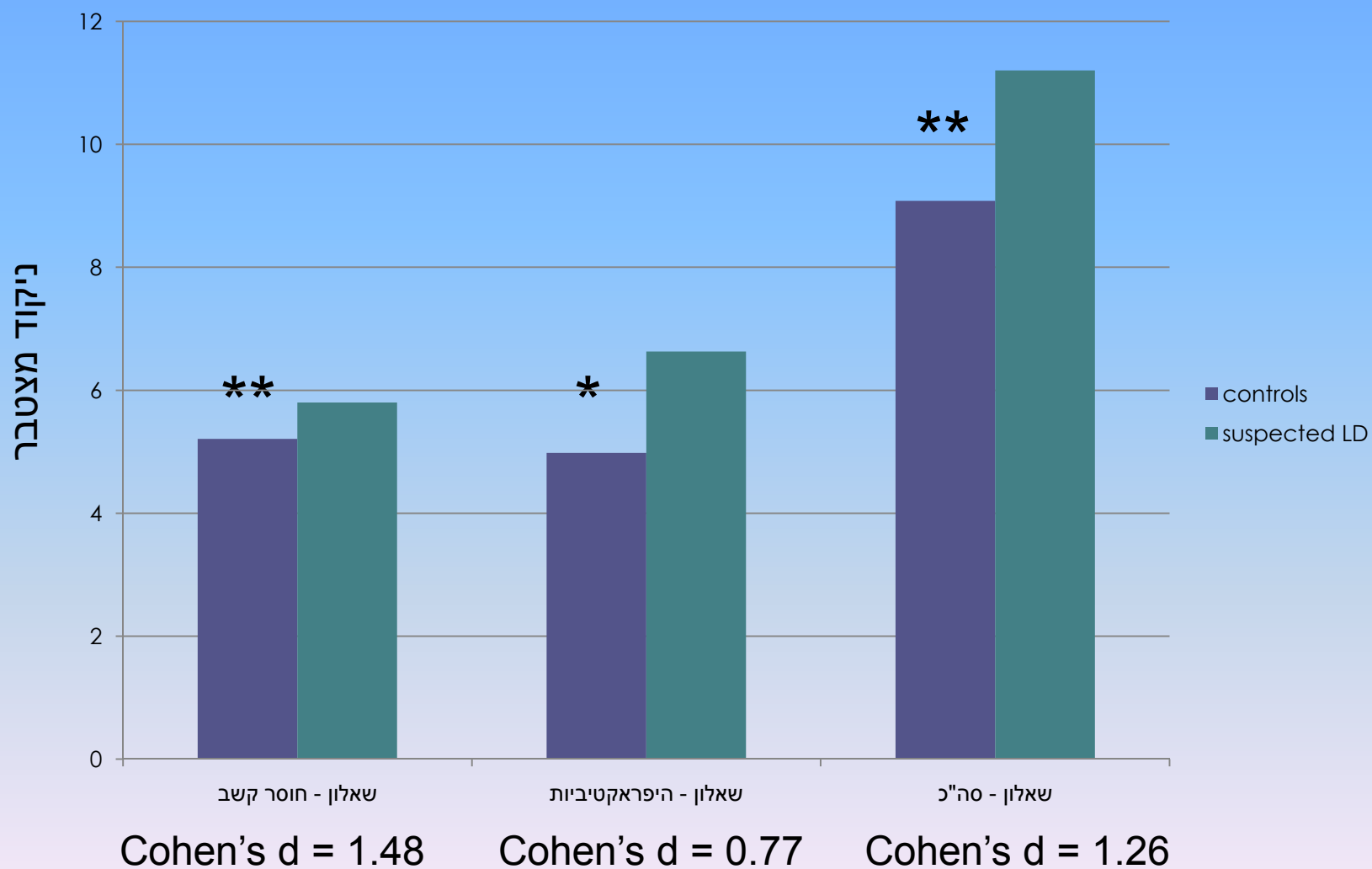
כלי המחקר והליך העברה - המשך

- ◎ שאלון להערכת ADHD – גרסת גן
:(Dupaul et al, 1994)
- ◎ 9 פריטים להערכת חוסר קשב ←
- ◎ 9 פריטים להערכת היפראקטיביות ואימפולסיביות ←
- ◎ השאלון מולא ע"י הגננת על כל אחד מהילדים.

תוצאות:

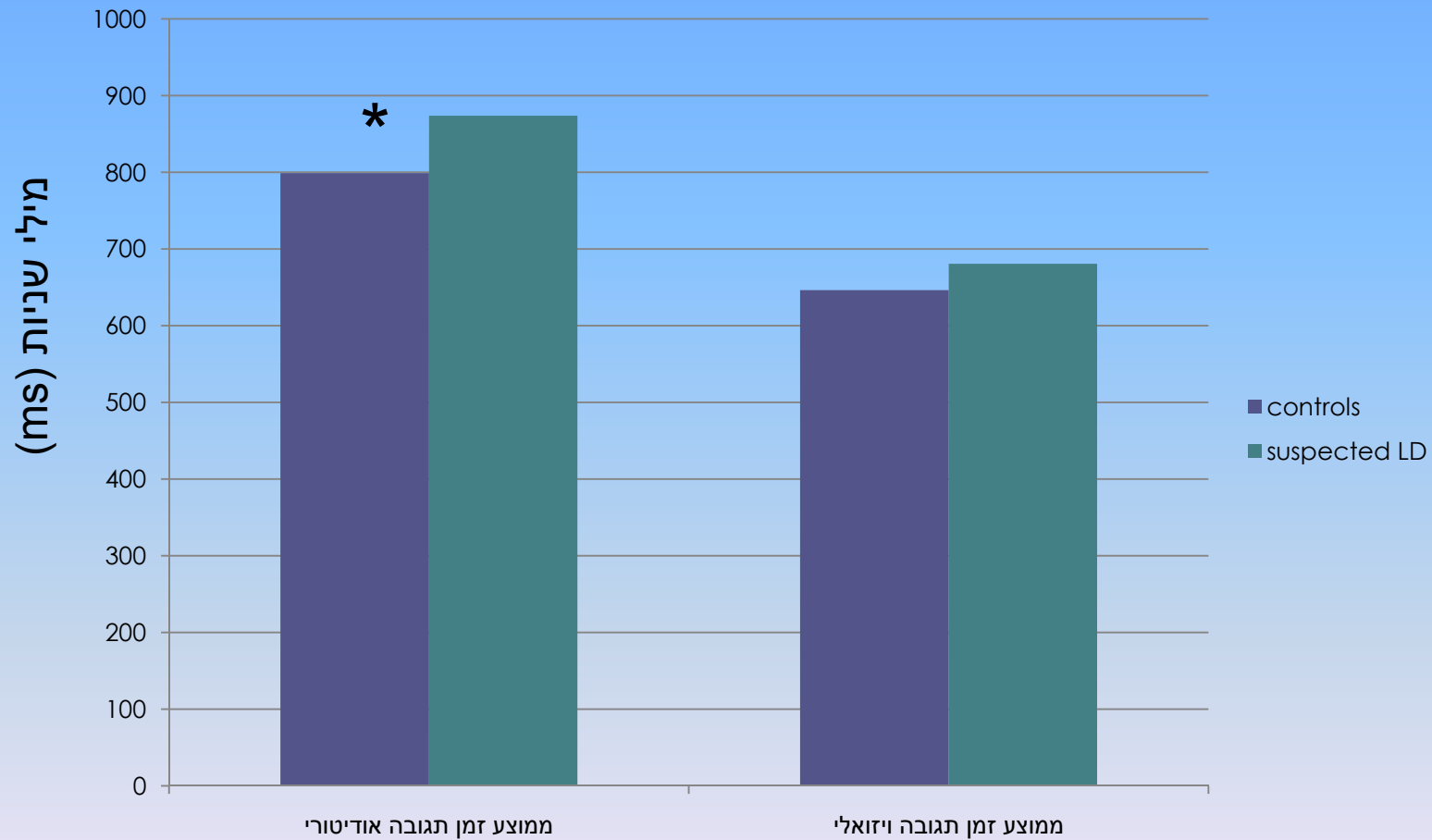
השוואה בין קבוצת הילדים עם חשד
ללקויות למידה לקבוצת הביקורת

שאלון להערכת סימפטומים של ADHD

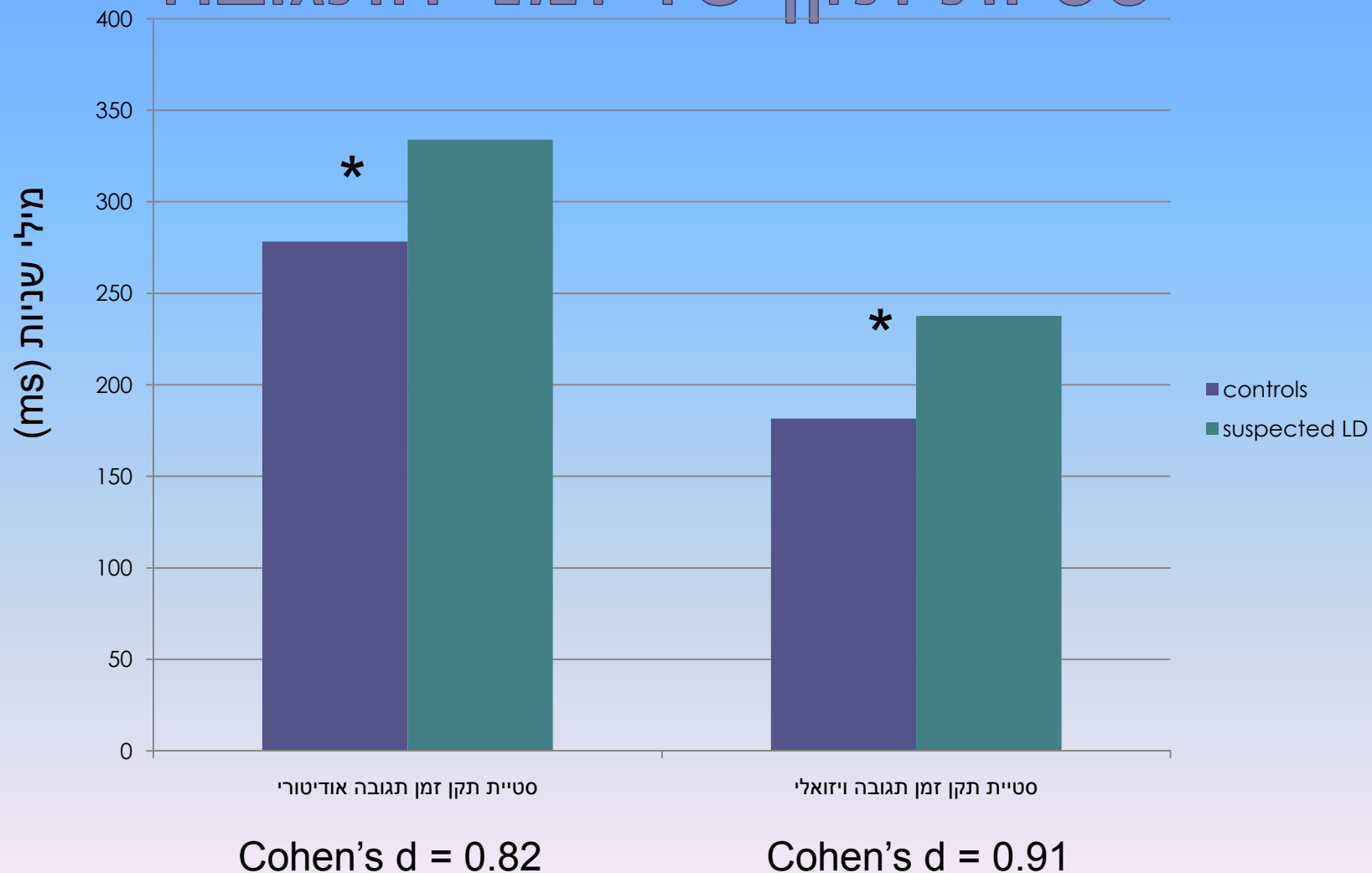
מבחני קשב מתמשך:

זמני תגובה

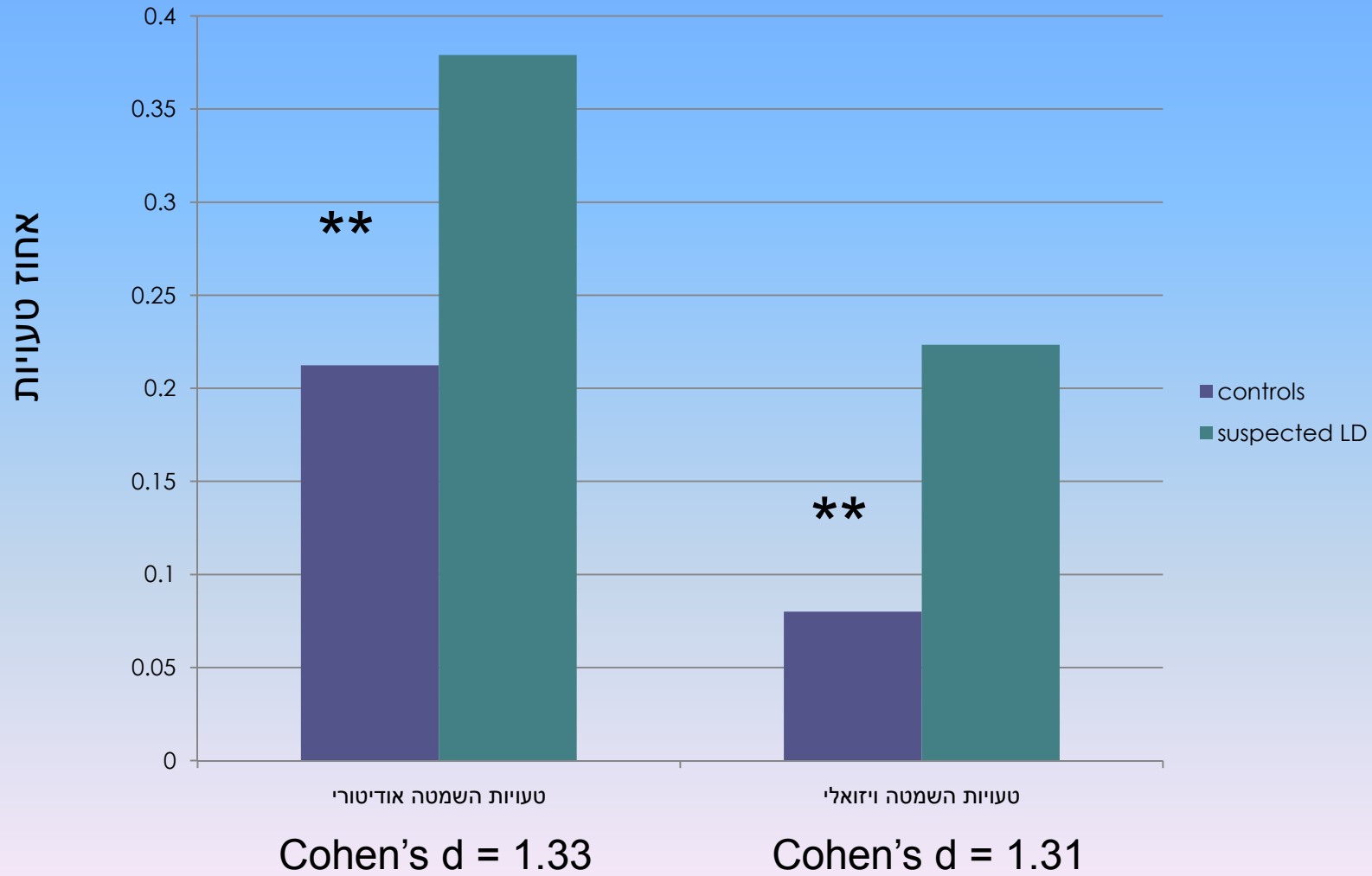

Cohen's $d = 0.67$

מבחני קשב מתמשך: סטיות תקן של זמני התגובה

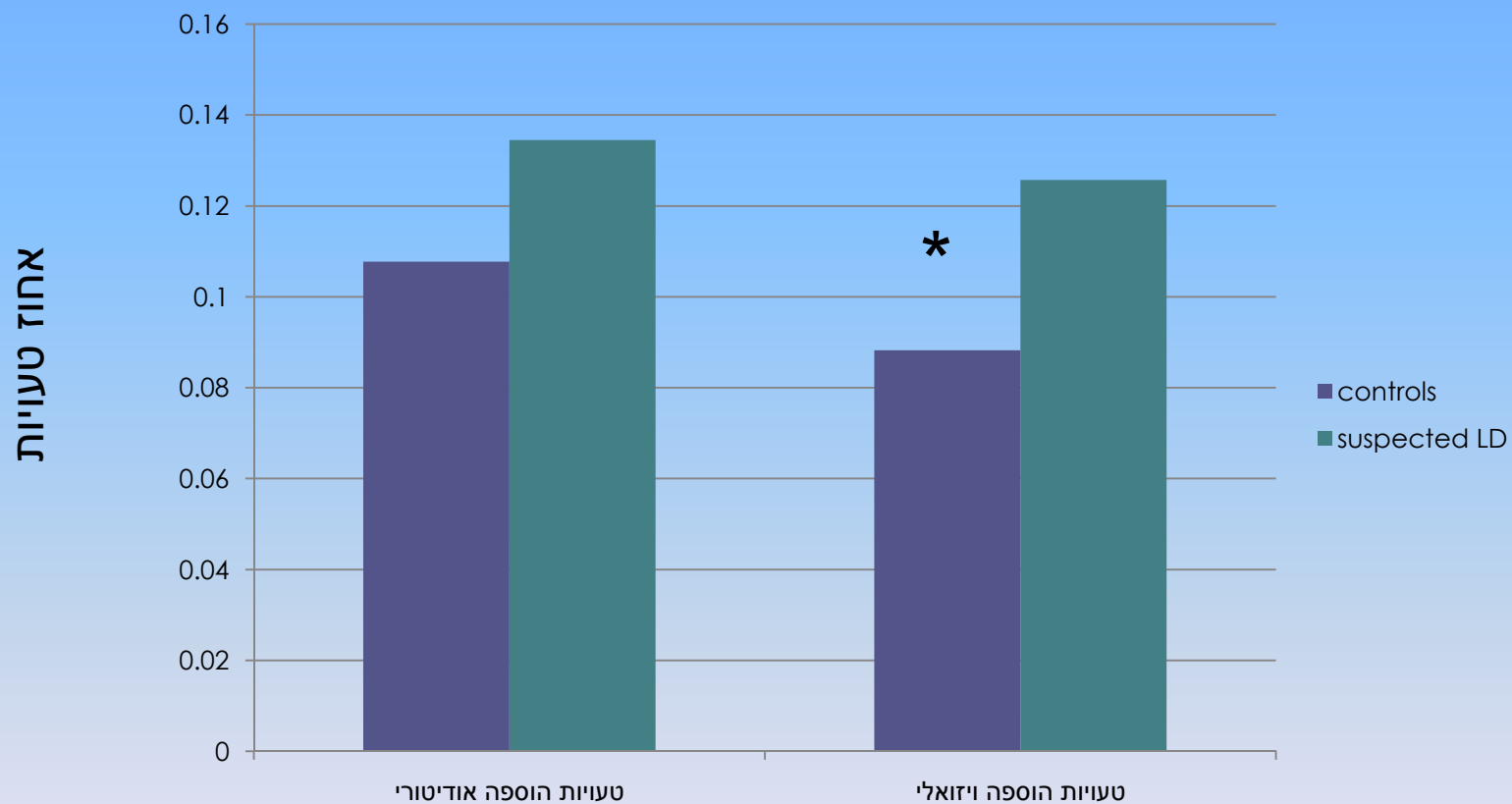

מבחני קשב מתמשך: אחוז טעויות השמטה

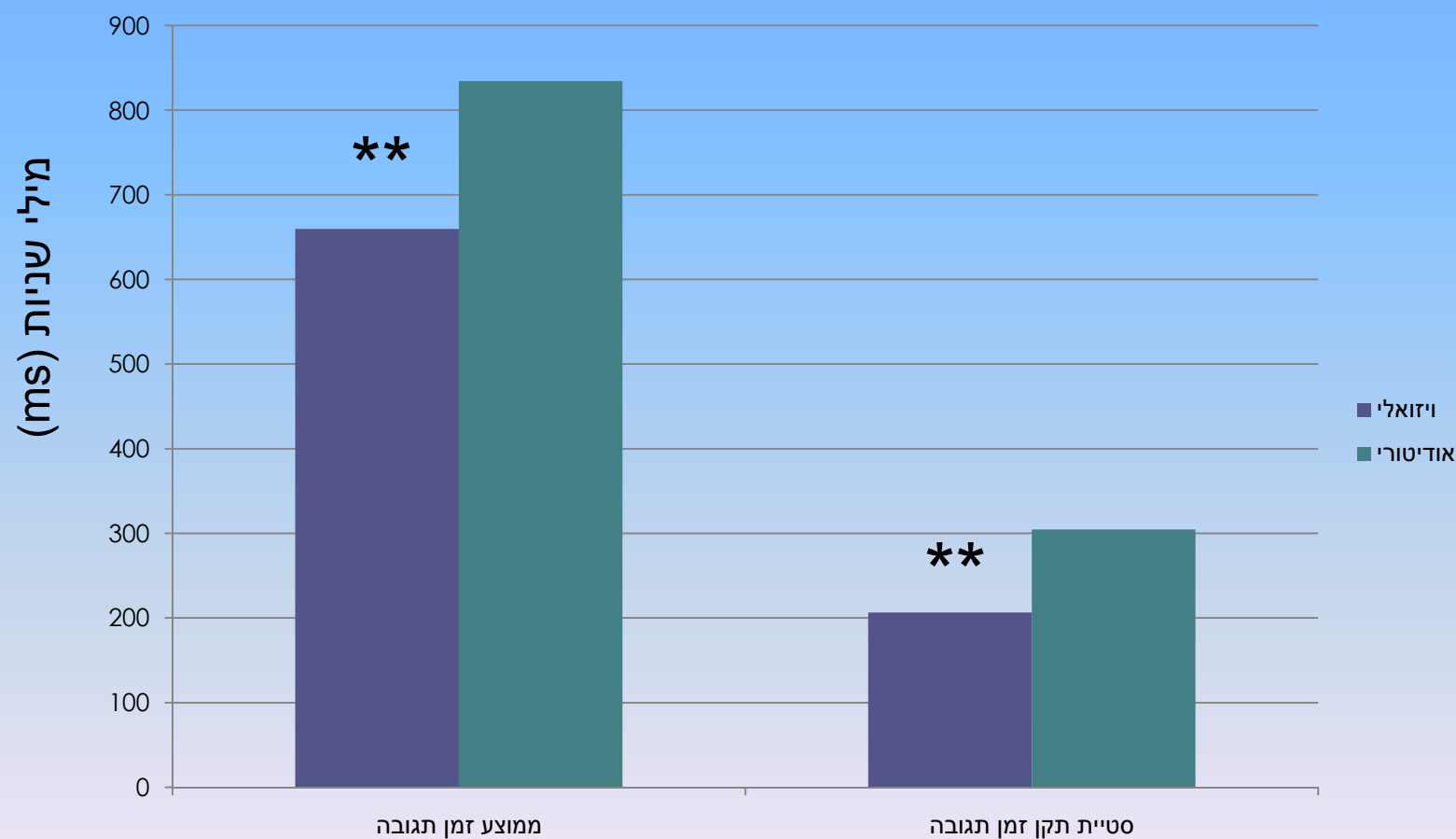

מבחני קשב מתמשך: אחוז טעויות הוספה

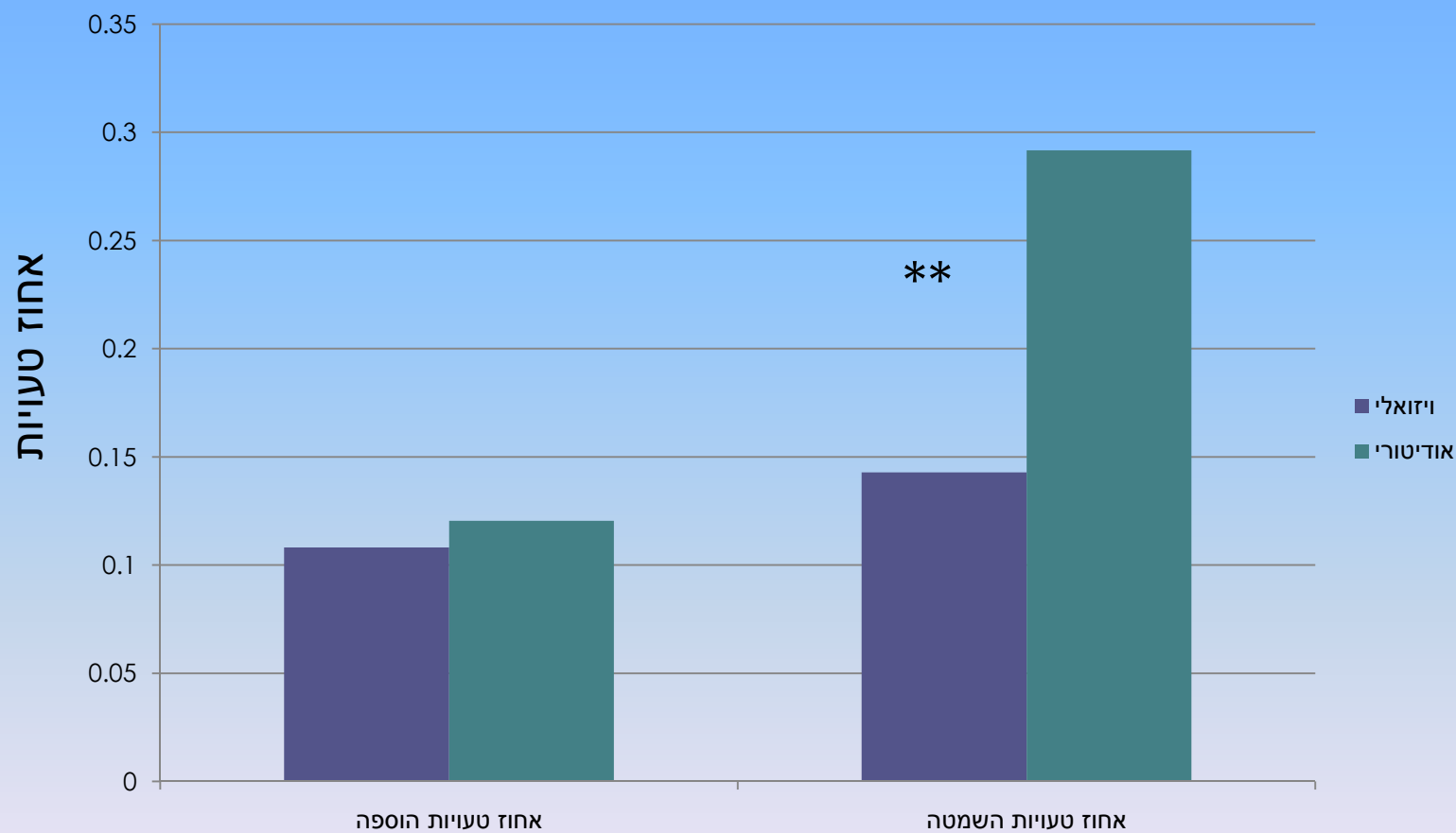

תוצאות - המשך:
ניתוחים על כלל המדגם

השוואת תוצאות מבחני הקשב המתמשך הויזואלי והאודיטורי

השוואת תוצאות מבחני הקשב המתמשך הויזואלי והאודיטורי - המשך

קשרים בין מדדי הקשב המתמשך האודיטורי והויזואלי

מובהקות המתאם	המתאם בין שני המבחנים (r)	המדד
$p < 0.001$	0.621	ממוצע זמן תגובה
$p = 0.003$	0.454	סטיית תקן זמן תגובה
$p < 0.001$	0.625	אחוז טעויות השמטה
$p = 0.001$	0.502	אחוז טעויות הוספה

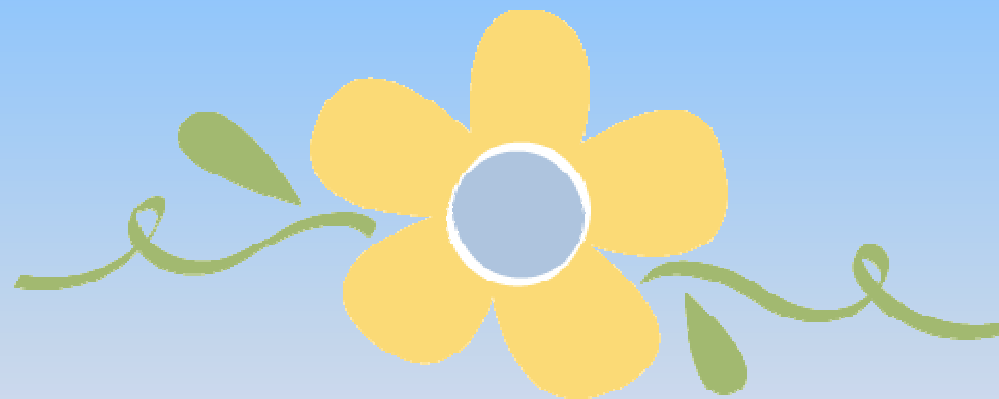
קשרים בין מדדים התנהגותיים לבין מדדים ביצועיים

המדדים	המתאם (r)	מובהקות המתאם
חוסר קשב בשאלון * סטיית תקן זמן תגובה ויזואלי	0.409	p=0.007
חוסר קשב בשאלון * טעויות השמטה ויזואלי	0.482	p=0.001
חוסר קשב בשאלון * טעויות השמטה אודיטורי	0.449	p=0.003

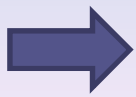
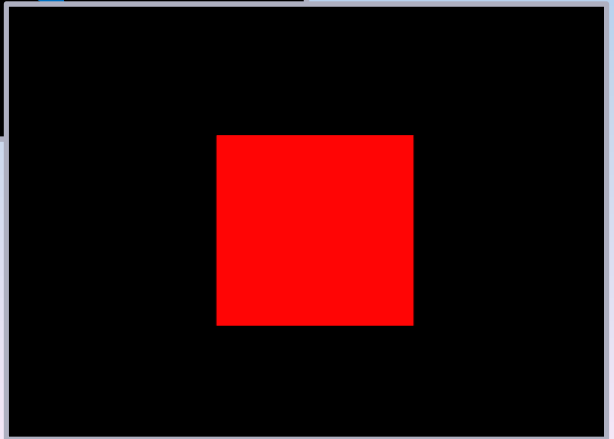
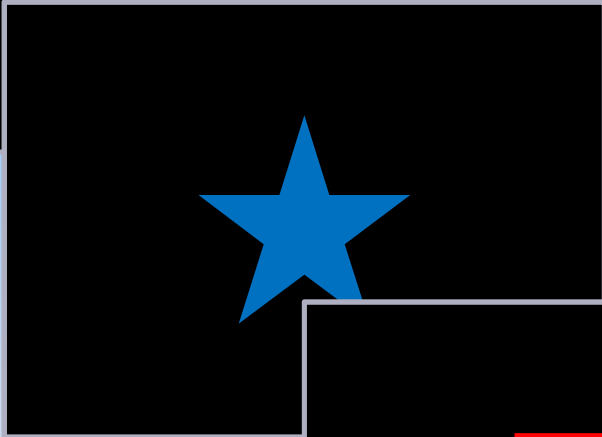
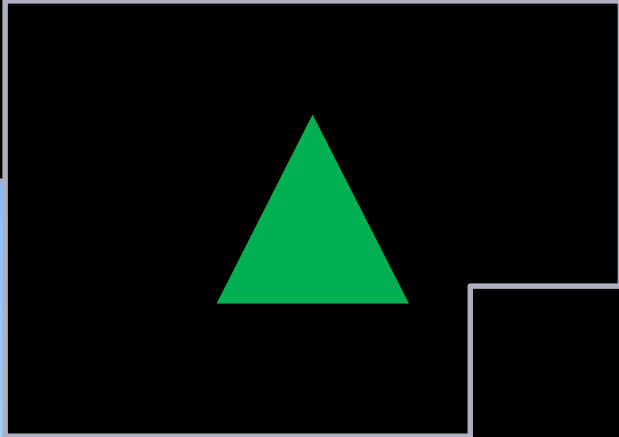
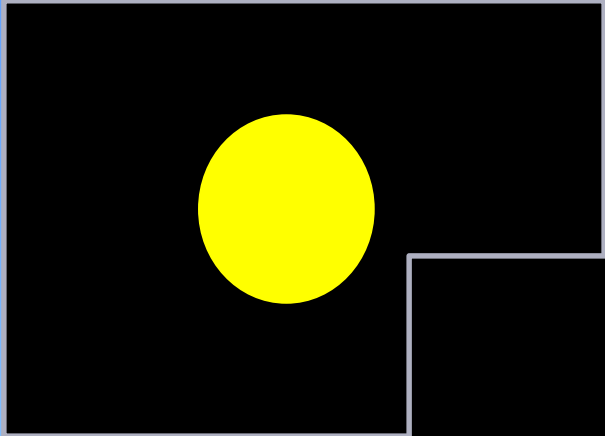
דיון ומסקנות

- נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות בכל המדדים ההתנהגותיים.
- נמצאו הבדלים מובהקים בין שתי הקבוצות ברוב מדדי המבחנים.
- הביצוע במבחן האודיטורי נמוך משמעותית מהביצוע במבחן הויזואלי ברוב הממדים.
- נמצאו מתאמים מובהקים וגבוהים בין שני המבחנים בכל המדדים.
- נמצאו מתאמים מובהקים בין הערכת סימפטומים של חוסר קשב ע"י הגננות לבין מדדים ביצועיים.

תודה על ההקשבה!

פריטים להערכת חוסר קשב

- אינו מצליח להפנות תשומת לב רבה לפרטים או עושה טעויות פזיזות.
- מתקשה לשמור על קשב במטלות או במשחקים.
- לא נראה כי הוא מאזין כשמדברים אליו ישירות.
- אינו פועל לפי הוראות ומתקשה לסיים עבודה.
- מתקשה לארגן מטלות ופעילויות.
- נמנע מפעילויות (לדוגמא: דפי עבודה, ציור, עבודות יצירה), שדורשות מאמץ מנטלי ממושך.
- מאבד חפצים החיוניים למטלות או פעילויות.
- מוסח בקלות.
- נוטה לשכוח דברים בביצוע פעילויות יומיומיות.

פריטים להערכת היפראקטיביות ואימפולסיביות

- ⊙ חסר מנוחה בידיים וברגליים או מתפתל במקום הישיבה.
- ⊙ עוזב את כיסאו בזמן מפגש או בסיטואציות אחרות בהן מצופה להישאר לשבת במקום.
- ⊙ מתרוצץ או מטפס ללא הרף בסיטואציות בהן אין זה הולם.
- ⊙ מתקשה לשחק או לעסוק בפעילויות פנאי בשקט.
- ⊙ הוא "בתנועה" או מתנהג כאילו הוא "מונע על-ידי מנוע".
- ⊙ מדבר יתר על המידה.
- ⊙ פולט תשובות לפני שהשאלות נשאלו במלואן.
- ⊙ קשה לו לחכות לתורו.
- ⊙ מפריע או קוטע דברי אחרים.

